

622025

homelands

Two

dom

in

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU

Glavni urednici / Editors-in-Chief
Kristina Toplak, Marijanca Ajša Vižintin

Odgovorna urednica / Editor-in-Charge
Marina Lukšič Hacin

Tehnični urednik / Technical Editor
Tadej Turnšek

Mednarodni uredniški odbor / International Editorial Board
Synnove Bendixsen, Ulf Brunnbauer, Aleš Bučar Ručman, Martin Butler, Daniela I. Caglioti,
Jasna Čapo, Donna Gabaccia, Jure Gombač, Ketil Fred Hansen, Damir Josipovič,
Aleksej Kalc, Jernej Mlekuž, Claudia Morsut, Ikhlas Nouh Osman, Nils Olav Østrem,
Lydia Potts, Maya Povrzanović Frykman, Francesco Della Puppa, Jaka Repič,
Rudi Rizman, Matteo Sanfilippo, Annemarie Steidl, Urška Strle, Adam Walaszek,
Rolf Wörsdörfer, Simona Zavratnik, Janja Žitnik Serafin

Lektoriranje in korektura / Copyediting and proofreading
Jana Renée Wilcoxon (angleški jezik / English)
Tadej Turnšek (slovenski jezik / Slovenian)

Oblikovanje / Design
Anja Žabkar

Prelom / Typesetting
Inadvertising d. o. o.

Založila / Published by
ZRC SAZU, Založba ZRC

Izdal / Issued by
ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije /
ZRC SAZU, Slovenian Migration Institute, Založba ZRC

Tisk / Printed by
Birografika BORI d. o. o.

Naklada / Printum
150

Naslov uredništva / Editorial Office Address
INŠTITUT ZA SLOVENSKO IZSELJENSTVO IN MIGRACIJE ZRC SAZU
p. p. 306, SI-1001 Ljubljana, Slovenija
Tel.: +386 (0)1 4706 485; Fax +386 (0)1 4257 802
E-naslov / E-mail: dd-th@zrc-sazu.si
Spletna stran / Website: <https://ojs.zrc-sazu.si/twohomelands>

Revija izhaja s pomočjo Javne agencije za
znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost
Republike Slovenije in Urada Vlade Republike Slovenije
za Slovence v zamejstvu in po svetu /
Financial support: Slovenian Research and Innovation Agency and
Government Office for Slovenians Abroad

SLOVENIJA IN SLOVENSKI MOTIVI V *KOLEDARJU SPKD PROSVJETA* (1905–1947)

Biljana Babić¹

COBISS: 1.01

IZVLEČEK

Slovenija in slovenski motivi v Koledarju SPKD Prosvjeta (1905–1947)

Periodične publikacije v Bosni in Hercegovini pod avstro-ogrsko oblastjo in kasneje v obdobju prve skupne države jugoslovanskih narodov so bile priljubljeno sredstvo za izobraževanje vseh slojev prebivalstva. Ena od teh publikacij – *Koledar Srbskega prosvetno-kulturnega društva (SPKD) Prosvjeta* – je prinašala raznolike prispevke, od literarnih del do strokovnih člankov s področij zdravstva, kmetijstva, geografije, pedagogike itd., ki predstavljajo pričevanja o lastnem, pa tudi o drugih narodih. Avtorica je v raziskavi analizirala naslove in novice v zvezi s Slovenijo in slovenskimi motivi v izdajah *Koledarja* v vsem obdobju njegovega izhajanja med letoma 1905 in 1947.

KLJUČNE BESEDE: periodika, Slovenija, slovenski motivi, *Koledar SPKD Prosvjeta*

ABSTRACT

Slovenia and Slovenian Motifs in the Calendar SPKD Prosvjeta (1905–1947)

During Austro-Hungarian rule—and later in the first unified South Slavic state—periodical publications in Bosnia and Herzegovina served as a popular means for enlightening all strata of the population. One of those publications, the *Calendar of the Serbian Educational and Cultural Society (SPKD) Prosvjeta*, featured a variety of texts, ranging from literary contributions to expert articles on health, agriculture, geography, pedagogy, and other topics. These texts served as testimonies not only about the Serbian community but also about others. The study analyzes the headlines and news related to Slovenia and Slovenian motifs published in the *Calendar* between 1905 and 1947.

KEYWORDS: press, Slovenia, Slovenian motifs, *Calendar SPKD Prosvjeta*

¹ dr. filoloških znanosti, red. prof.; Univerza v Banjaluki, Filološka fakulteta, Banjaluka; biljana.babic@ff.unibl.org; ORCID <https://orcid.org/0009-0000-2785-299X>

SPLOŠNE OPOMBE O KOLEDARJU SPKD PROSVJETA

Naše predhodno raziskovanje prisotnosti slovenskih motivov v prvi literarni reviji na območju Bosne in Hercegovine – *Bosanski vili* (1885–1914) – je pokazalo, da so bili v njej kontinuirano prisotni opisi oz. omembe Slovencev, prav tako so bile od samega začetka pa skoraj do konca izhajanja revije objavljane novice o slovenski kulturi in umetnosti (Babić, 2023). Glede na zgodovinski kontekst obdobje med letoma 1885 in 1914 predstavlja »čas intenzivnejšega naseljevanja slovenskega prebivalstva na območje Bosne in Hercegovine in živih stikov z domačim prebivalstvom, hkrati pa tudi obdobje tesnejšega zbliževanja južnih Slovanov. Kulturno-zgodovinske razmere so se v celoti odražale tudi v prvem literarnem časopisu na območju Bosne in Hercegovine pod avstro-ogrsko oblastjo« (Babić, 2023, str. 83). Logično kronološko nadaljevanje našega raziskovanja te tematike je bilo proučevanje Slovenije in slovenskih motivov v tisku na območju Bosne in Hercegovine v času prve skupne države jugoslovanskih narodov na korpusu vsebinsko sorodne periodične publikacije. »Literarni časopisi, namenjeni poučevanju in zabavi, so se v Bosni in Hercegovini pojavili že v prvem obdobju avstro-ogrske okupacije« (Kruševac, 1978, str. 303). Nekatero od teh revij so prenehale izhajati na začetku prve svetovne vojne, druge pa so obnovile in nadaljevale svoje delo. Zato smo izbrali *Koledar* Srbskega prosvetnokulturnega društva Prosvjeta (v nadaljevanju »SKPD Prosvjeta«). Revija je izhajala med letoma 1905 in 1947 in je predstavljala prvo glasilo društva Prosvjeta, ki je bilo ustanovljeno z namenom širjenja izobrazbe med ljudmi, med drugim tudi s pomočjo tiskanih publikacij.¹ Skupina 29 srbskih intelektualcev je 20. decembra 1901 naslovila na oblasti prošnjo za ustanovitev društva Prosvjeta z namenom materialne pomoči učencem in študentom ter za izobraževanje prebivalstva v Bosni in Hercegovini (Madžar, 2001, str. 64, 65–67; Božić, 2021, str. 32–33). Nato je »deželna vlada 5. julija 1902 odobrila pravila društva, 18./31. avgusta pa je v Sarajevu potekala ustanovna skupščina, na kateri je bil oblikovan Glavni odbor Prosvjete« (Božić, 2021, str. 33). Po zaključku študija so se v tujini izobraženi mladi Srbi vračali v domovino in se aktivno vključevali v javno življenje. Eden najpomembnejših korakov v tem smislu je bila ustanovitev društva Prosvjeta, ki je pomagalo pri šolanju revnih ter izobraževalo prebivalstvo. Ob primerjavi pogojev za začetek izdajanja *Bosanske vile* ter *Koledarja* dobi prej navedeno še večji pomen, če vemo, da v zadnjih desetletjih 19. stoletja, ko je bila ustanovljena *Bosanska vila*, še niso obstajala »društva ali ustanove, ki bi podpirale literarno revijo ali ji s svojo organizacijo koristile« (Kruševac, 1978, str. 303). Temeljno poslanstvo društva Prosvjeta je bilo zagotavljanje materialne

1 Vse dejavnosti društva so podrobneje opisane v *Koledarju* iz leta 1910, in sicer v članku z naslovom »Društvo Prosvjeta«, katerega avtor ni naveden.

podpore revnim učencem, vajencem in študentom med šolanjem (Madžar, 2001, str. 64), pa tudi izobraževanje Srbov in drugih narodov v Bosni in Hercegovini.²

Glavni odbor Prosvjete je na seji 20. decembra 1903 sklenil, da začne izdajati *Koledar* (Božič, 2021, str. 33). Prva številka, ki je imela 86 strani, je bila natisnjena leta 1905. *Koledar* je bil tiskan v cirilici v srbskem jeziku in je pogosto menjal uredništva ter urednike. Prvi urednik je bil Svetozar Ćorović, zadnji pa Nikola Mačkić, medtem ko je zadnji dve številki *Koledarja* za leti 1946 in 1947 uredil uredniški odbor.

Kot smo že omenili, je bil *Koledar* s svojo vsebino namenjen širši bralski publiki in je izhajal v obdobju od leta 1905 do leta 1947, z občasnimi prekinitvami. Tako je bil na primer *Koledar* za leto 1914 prepovedan, celotna naklada pa zaplenjena (Madžar, 1991, str. 63). Vendar pa je do triletna prekinitve izhajanja prišlo že pred vojnimi dogodki, in sicer po izidu druge številke leta 1906. Med letoma 1910 in 1914 so se kot uredniki izmenjali Đorđe Ćokorilo, Vladimir Ćorović in Risto Radulović. V teh številkah *Koledarja* so bili objavljeni prispevki pisateljev, znanstvenikov in drugih pomembnih osebnosti kulturnega in znanstvenega življenja tistega časa.

Po prvi svetovni vojni je Prosvjeta nadaljevala svoje delo in od leta 1922 dalje izdajala *Koledar* pet let. En letnik so natisnili skupaj z Matico srbsko iz Novega Sada. Uredil ga je Vasa Stajić, profesor in publicist, namenjen pa je bil mestnim prebivalcem. Druga številka je bila namenjena širši publiki, vključno z manj pismenimi sloji prebivalstva (kmeti), uredil pa jo je Nikola Vidaković, šolski upravitelj (za več gl. SPKD Prosvjeta Austrija, 2025).

Koledar za leto 1923 je uredil Nikola Vidaković, medtem ko je bil v letih 1924 in 1925 urednik Vojislav Gaćinović, uslužbenec Prosvjete. Ob dveh pomembnih jubilejih, povezanih z delovanjem društva, je Vasilj Grdić objavil dva članka, iz katerih je razvidno, kako je društvo v tem času napredovalo. V prvem članku, objavljenem leta 1925 ob dvajsetletnici izhajanja *Koledarja*, Grdić piše: »Koledar Prosvjeta je bil po mnenju strokovne kritike ocenjen kot najboljši pri nas« (V. G., 1925). V drugem članku, objavljenem leta 1932 ob tridesetletnici ustanovitve Prosvjete, pa zapiše: »Prosvjeta kulturno deluje na celotnem ozemlju države, saj je takoj po osvoboditvi presegla vse verske, plemenske in pokrajinske meje« (Grdić, 1932).

V tem obdobju je opazen nov pristop tako v vsebini kot tudi v obsegu *Koledarja*. Zaznati je množico raznolikih prispevkov, skrbno tehnično urejanje in ilustriranje ter preiščeno izbiro sodelavcev. Med njimi so bili ugledni pisatelji, znanstveniki in kulturni delavci, kot so Ivo Andrić, Desanka Maksimović, Isak Samokovlija, Hamza Humo, Frano Alfirević, Hamid Dizdar, Isidora Sekulić in številni drugi.

Po drugi svetovni vojni sta izšli le še dve izdaji *Koledarja*: leta 1946, ko je nadaljeval s prejšnjo tradicijo, in leta 1947, ko je vseboval največ prispevkov s tematiko narodnoosvobodilnega boja, skladno s tendencami novega časa.

2 Poleg srbskih dijakov in študentov je v »obdobju od leta 1902 do leta 1914 Ministrstvo za prosveto štipendiralo 59 muslimanskih dijakov ter 34 dijakov in študentov hrvaške narodnosti« (SPKD »Prosvjeta«, 2008).

Jasno je, da je *Koledar*, kljub prekinitvam v izhajanju, predstavljal enega najpomembnejših tiskanih glasnikov v medvojnem obdobju, usmerjenega v izobraževanje in kulturni razvoj vseh slojev prebivalstva.

SLOVENIJA IN SLOVENSKI MOTIVI V *KOLEDARJU* SPKD PROSVJETA

V osrednjem delu raziskave smo se osredotočili na Slovenijo in slovenske motive, ki so prisotni v izdajah *Koledarja*.³ Analizirali smo besedila avtorjev, ki so neposredno ali posredno pisali o Sloveniji oziroma slovenskih motivih,⁴ nato pa smo izbrane članke tematsko razdelili in dodali komentarje. Zaradi zapletenih družbeno-političnih dogodkov, vojnih razmer in drugih razlogov je časopis izhajal s prekinitvami, skupno pa je bilo objavljenih nekaj več kot 1.200 člankov in prispevkov. Očitno je, da je bilo v obdobju avstro-ogrske uprave v Bosni in Hercegovini, torej v prvih sedmih številkah (1905–1914), v *Koledarju* prisotnih zelo malo slovenskih motivov. Kljub temu je že v prvi številki, ki je izšla leta 1905, v članku z naslovom »Veliki dobrotniki Prosvjete“ omenjena Spodnja Štajerska v povezavi s poreklom Ljubomira Krsmanovića (gl. Sliko 1), zelo pomembnega dobrotnika Prosvjete: »Družina Krsmanović izvira iz starega rodu – poznana je bila že v šestnajstem stoletju. Nekateri njeni člani so celo katoliki, ki so se leta 1600 preselili iz Hercegovine v Telčak, v Spodnjo Štajersko« (M. K., 1905, str. 100).

Nadalje je omenjena tudi Ljubljana v povezavi s Krsmanovićevevim šolanjem: »Leta 1873 je Ljubo odšel iz gimnazije na nadaljnje šolanje v Ljubljano, kjer je v dveh letih in pol zaključil trgovsko šolo« (M. K., 1905, str. 100).

Po prvi svetovni vojni je bil v *Koledarju* za leto 1922 objavljen članek anonimnega avtorja z naslovom »Slovenija in osvoboditev«. To je prvi članek v *Koledarju*, ki je v celoti posvečen Sloveniji. V isti številki je bilo objavljenih še šest besedil, v katerih je prisoten slovenski motiv.

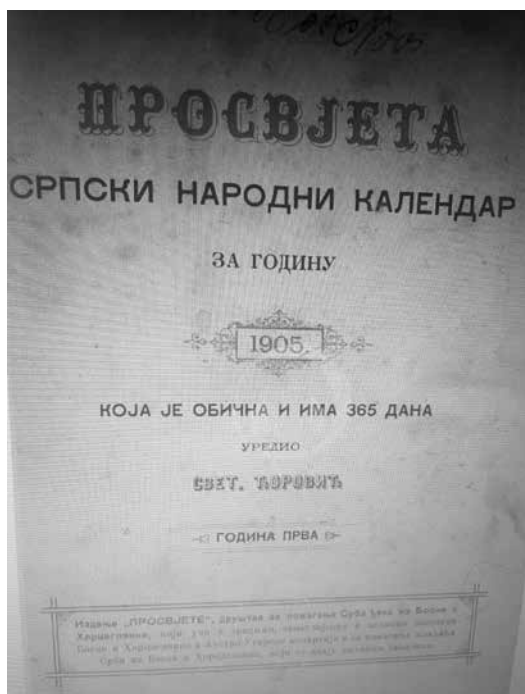
Ustanovitev prve skupne države južnih Slovanov se je močno odražala v vsebini revije in programski usmeritvi. V primerjavi s predvojnim obdobjem do leta 1914 je v časopisu opaziti bistveno večje število besedil, posvečenih drugim narodom, predvsem jugoslovanskim. Ti so bili obravnavani z ekonomskega, zdravstvenega, kmetijskega, geografskega, kulturnega in drugih vidikov.

3 »Popis prebivalstva iz leta 1910 govori o tem, da je v Bosni in Hercegovini živelo 3.108 Slovencev. Število je po tem letu še raslo« (Gombač, 2008, str. 194).

4 Društva Slovencev so prispevala tudi k temu, »da so prebivalci Bosne in Hercegovine bolje spoznali Slovence in njihovo kulturo« (Grum, 1983, str. 86).

Slika 1: Ljubomir R. Krsmanović (vir: Bosanska vila, št. 3, leto XXI (1906), str. 33).

Slika 2: Naslovna stran prve številke *Koledarja* (1905).

Pri analizi vseh razpoložljivih številok *Koledarja*⁵ smo identificirali skupno trideset člankov, v katerih so prisotni slovenski motivi. Med njimi je zgolj deset člankov, katerih naslovi in vsebina se neposredno nanašajo na Slovenijo in slovenske motive, ostali pa te motive omenjajo v manjši ali večji meri, večinoma zgolj obrobno. Iz analiziranih tridesetih člankov smo izluščili naslednje tematske sklope s slovenskimi motivi:

- a) zgodovinska dejstva in geografski predeli Slovenije,
- b) članki, povezani s slovenskimi književniki in drugimi znanimi osebnostmi,
- c) izobraževanje in
- d) članki o jugoslovanstvu.

V uvodnem delu smo poudarili, da je revija *Koledar* tiskala besedila v cirilici in srbskem jeziku, vendar pa je vsebovala tudi citate v drugih jezikih, vključno z nekaj citati v slovenščini. Prav tako so med številnimi sodelavci poleg že znanih literarnih del slovenskih književnikov prisotni prispevki slovenskih avtorjev. Na koncu raziskave objavljamo celotno bibliografijo člankov s slovenskimi motivi, ki so bili objavljeni v *Koledarju* med njegovim izhajanjem.

GEOGRAFSKI PREDELI IN ZGODOVINA SLOVENIJE

Naravne lepote Slovenije so že pred sto leti navdihovale in pritegovale pozornost avtorjev. Tako ni presenetljivo, da je Josip Pasarić v obsežnejšem članku z naslovom »Naše planinstvo« poudaril lepote Triglava, Bohinjskega in Blejskega jezera ter drugih slovenskih in južnoslovanskih pokrajin. Ob tem se je dotaknil tudi ustanavljanja planinskih društev pri južnih Slovanih in posebej pohvalno opisal planinstvo pri Slovencih: »Slovenci so l. 1893. ustanovili v Ljubljani Slovensko planinsko društvo (SPD), ki je že drugo leto začelo izdajati svoje glasilo *Planinski Vestnik*« (Pasarić, 1922). Raziskovanje krasa je Radivoja Simonovića vodilo celo do Triglava, kar je omenil v članku »Kako sem prišel v stik z geografijo?« (Simonović, 1933). V isti številki *Koledarja* je J. Švegel navdihnjeno opisovala lepote Bleda (Švegel, 1933); avtor, podpisan z inicialkama M. M., pa je predstavil gospodarske in kulturne značilnosti Ljubljane (M. M., 1933).

Med zgodovinsko obarvanimi članki posebej izstopajo trije. V prvem z naslovom »Ustoličevanje slovenskih vojvod« avtor Ivan Trnski podrobno opisuje starodavni slovenski običaj izbire vojvode na Gosposvetskem polju pri Celovcu (Trnski, 1933). V drugem članku, »Bosanska in hercegovska naselja na Hrvaškem«, avtor M. Grujić obravnava naseljevanje srbskih krajišnikov iz Bosne leta 1535, ko jih je avstrijska vojska naselila na območju Kranjske, Štajerske in Hrvaške kot obliko obrambe pred

5 Gradivo smo črpali iz *Koledarja*, ki je na voljo v digitalizirani bazi na spletni strani www.infobiro.ba. Številke strani največkrat niso navedene ali pa so nečitljive, zato smo v članku navedli le leto izida revije. Izjema je prva številka *Koledarja*, ki nam je bila na voljo v tiskani obliki (gl. Slika 2).

turškimi vpadi (Grujić, 1941). V tretjem članku, obsežnem delu z naslovom »Slovenija in osvoboditev«, katerega avtor ni naveden, je pojasnjena politična in gospodarska podrejenost Slovenije močnejšim sosedam v preteklosti, kar je povzročilo tudi kulturno nazadovanje slovenskega naroda (Slovenija i oslobođenje, 1933).

Članki v tej skupini ponujajo celovit in pregleden vpogled v Slovenijo. Poudarjajo njene naravne lepote ter zgodovinske okoliščine, ki so jo oblikovale od časov kneza Sama do vključitve v novo nastalo Kraljevino SHS, pozneje Kraljevino Jugoslavijo in nazadnje FLR Jugoslavijo.

BESEDILA O SLOVENSKIH PISATELJIH IN ZNANIH OSEBNOSTIH

Med znanimi osebnostmi, omenjenimi v *Koledarju*, je največ prostora namenjenega Ivanu Cankarju in Emilijanu Lileku, kar je razumljivo, saj sta bila oba del svojega življenja vezana na Sarajevo.⁶ Cankarjeva črtica *Skodelica kave* je bila v celoti objavljena v *Koledarju* za leto 1933 (Cankar, 1933), medtem ko je Ljubica S. Janković že prej, v *Koledarju* za leto 1925, opravila vsebinsko analizo in pregled vseh Cankarjevih del (Janković, 1925). Savo Ljubibratić in Vojislav Besarović sta izjemno pohvalno pisala o Emilijanu Lileku, ki je več kot dvajset let deloval kot profesor na sarajevski gimnaziji. Ljubibratić navaja: »Izbiral je snov in predavanja tako spretno pripravljaj, da je pri svojih učencih prebujal, razvijal in utrjeval narodno zavest, ljubezen do naroda, narodni ponos in človekovo dostojanstvo ter ljubezen do resnice in občutek enakosti in enakopravnosti« (Ljubibratić, 1932). Besarović pa poudarja izjemne pedagoške sposobnosti Lileka in pomembno dejstvo, da je bil slednji eden izmed donatorjev društva Prosvjeta: »Dve desetletji je poučeval zgodovino in geografijo naše najstarejše generacije ter kot odličen pedagog v njih prebujal smisel za vse, kar je lepo, dobro in plemenito« (Besarović, 1941).

Poleg omenjenih dveh znanih Slovencev lahko dodamo še Frana Maslja - Podlimbarskega, ki je živel v Tuzli v času avstro-ogrske uprave.⁷ Fran Ilešić (1925) v članku z naslovom »Gospodin Franjo (1914)«, objavljenem v *Koledarju* za leto 1925, podrobno pojasnjuje, kako je Ilešić uspel avtobiografski roman Frana Maslja rešiti pred gotovim uničenjem s strani avstrijske policije, saj je imel roman protiavtstrijski značaj in je opisoval korupcijo ter brezobzirnost avstrijskih uradnikov v Tuzli. Svoje mesto v *Koledarju* za leto 1933 je kot edina slovenska pesem našla tudi oda *Soči* Simona Gregorčiča (Gregorčič, 1933), kar pomeni, da je bila v publikacijo vključena tudi slovenska poezija.

6 Ivan Cankar je septembra 1909 prišel v Sarajevo k svojemu bratu Karlu (Čuk, 2016, str. 52) in tam ostal dva meseca. Emilijan Lilek je kot profesor v Sarajevu delal od leta 1883 do leta 1902 (Riman & Riman, 2016, str. 350; Kržišnik - Bukić, 2000, str. 306).

7 »Fran Maselj Podlimbarski je kot poklicni častnik avstro-ogrske vojske v letih 1885–1888 služboval v Tuzli. Leta 1913 je v Ljubljani izšel njegov roman *Gospodin Franjo*, ki ima več kot 500 strani in obravnava bosansko socialno in politično tematiko« (Kržišnik - Bukić, 2007, str. 62).

Bogdan Stanojević je v članku, posvečenem Kraljevi univerzitetni knjižnici v Zagrebu, omenil Janeza Vajkarda Valvasorja in poudaril njegove zasluge: »Osnovo grafične zbirke sestavlja bogata zbirka grafičnih listov, ki jih je v 17. stoletju zbral slovenski plemič J. V. Valvasor. V tej zbirki so še posebej dobro zastopani stari italijanski, francoski in nemški mojstri« (Stanojević, 1922). Kosta Strajnić je v članku »Umetnost Jugoslovanov« opisal slovenske slikarje, kot so Rihard Jakopič, Ivan Grohar, Matija Jama in drugi, ter slavnega arhitekta Jožeta Plečnika, skupaj z uveljavljenimi srbskimi in hrvaškimi umetniki, z njihovimi osnovnimi značilnostmi in najpomembnejšimi umetniškimi dosežki (Strajnić, 1941).

Ob pomembni obletnici, 150-letnici smrti Vuka Karadžića, sta bila v *Koledarju* za leto 1938 objavljena dva članka. Prvi je v celoti objavljeno predavanje profesorja Božidarja M. Tomića (1938) z naslovom »Vuk Stefanović Karadžić, njegov duhovni lik in pojav, njegov pomen in veličina«, ki je bilo 8. novembra 1938 izvedeno v Banjaluki. Drugi članek avtorja D. Arandelovića nosi naslov »Vukov jezik in današnji jezik« (Arandelović, 1938). Oba avtorja omenjata Vukov prihod na Dunaj in njegovo poznanstvo s Slovencem Jernejem Kopitarjem ter stike med srbskim in slovenskim jezikom v njunem času. Nadalje Risto Jeremić v svojem delu »Splošni pregled zdravstvenih in medicinskih razmer v Bosni in Hercegovini v preteklosti« navaja podatke Benedikta Kuripešića iz 16. stoletja: »Slovenec Kuripešić je leta 1530 na poti skozi Bosno v Carigrad opazil, da je bila Bosna takrat redko poseljena, ker jo je pogosto prizadela kuga« (Jeremić, 1941).

Osrednja figura besedil, katerih tematika se nanaša na znane slovenske kulture, je zgodovinar in etnolog Emilijan Lilek, ki je v Sarajevu živel med letoma 1883 in 1902, kar je gotovo posledica njegovega dolgoletnega dela na sarajevski gimnaziji, njegovih izjemnih osebnostnih lastnosti in dejstva, da je bil eden od donatorjev Prosvjete.⁸ Takoj za njim sta po zastopanosti v *Koledarju* pisatelja Ivan Cankar⁹ in Fran Maselj Podlimbarski. Oba sta del svojega življenja preživela v Bosni in Hercegovini, eden v Sarajevu, drugi v Tuzli, zaradi česar je njuno delo postalo znano sodelavcem in uredništvu *Koledarja* ter našlo mesto na straneh te publikacije.

Pouk

O dobro organiziranem in za tisti čas inovativnem izobraževanju v šolah na območju Slovenije pišejo avtorji treh člankov v *Koledarju*. Tako V. Borjanović v prispevku z naslovom »O poklicnem izobraževanju v naši državi« navaja srednje tehniške šole v Ljubljani, Splitu, Zagrebu in Sarajevu ter dodaja: »Srednja tehniška šola v Ljubljani je najbolj dovršen tip te vrste šol v naši kraljevini. Deli se na gradbeni oddelek in

8 »O tem, kako mu je priraslo k srcu zlasti, šeher' Sarajevo, priča dejstvo, da se je še na stara leta spomnil sarajevske Prosvjete in je postal njen legator« (Špindler, 2010, str. 12).

9 »Ivan Cankar je pred prvo svetovno v Sarajevu za nekaj mesecev obiskal brata Karla, ki je bil eden od mnogih slovenskih jezuitskih duhovnikov v Bosni in Hercegovini« (Kržišnik - Bukić, 2007, str. 552–553).

mehanično-tehnični oddelek. Pouk traja štiri leta, sprejemajo pa učence po zaključeni četrti gimnaziji. Ta šola je po rangi enaka višjim gimnazijam z maturo» (Borjanović, 1922). Nekatere od teh šol so prinašale precejšnje prihodke, kar je Borjanović avtor prav tako izpostavil: »Tako je npr. Centralni zavod za žensko domačo obrt v Ljubljani v glavnem čipkarsko središče za Slovenijo. V Sloveniji je pred vojno proizvodnja čipk kot domače obrti znašala več kot 2.000.000 kron na leto» (Borjanović, 1922).

A. G. Jovanović (1922) je v članku z naslovom »Kmetijsko izobraževanje pri nas« zapisal: »Zelo koristne so šole za kmečke gospodinje [...]. Te šole so na splošno novejšega datuma, v naši državi pa jih je zelo malo. Največ jih je v Sloveniji: v Šmihelu pri Novem mestu (ustanovljena leta 1910), v Mariboru (ustanovljena leta 1919), v Marijanšutu pri Vrbanji (ustanovljena leta 1898).«

Samo z začetnico S. (1938) je podpisano besedilo z naslovom »Prosveta in delo na osveščanju«, ki med vsemi banovinami Kraljevine Jugoslavije izpostavlja Dravsko banovino kot dober primer, kjer je izobraževanje naprednejše kot v drugih banovinah Kraljevine.

Čeprav gradivo o izobraževanju, ki se nanaša na območje Slovenije, ni preveč obsežno, v njem izstopa očitna tendenca izpostavljanja prednosti takšnega izobraževanja in opozarjanja na potrebo, da se pri organizaciji šol in izobraževalnega procesa po Dravski banovini zgledujejo tudi vse druge banovine.

Besedila o jugoslovanstvu

Vrsta družbeno-političnih sprememb na Balkanu na začetku 20. stoletja, med katerimi lahko izpostavimo prihod dinastije Karađorđević na oblast v Srbiji ter aneksijo Bosne in Hercegovine leta 1908, kar časovno sovпада s prihodom »mladih intelektualcev, izobraženih v tujini« (Ostojić, 2022, str. 304), se je odražala tudi v kulturni politiki revij v prvih desetletjih 20. stoletja. Na to spremembo so neizogibno vplivale »povezave mladine prek tajnih, pa tudi javnih organizacij in vse večja odprtost tiska za jugoslovansko idejo« (Ostojić, 2022, str. 304). Zgornja ugotovitev velja tudi za *Koledar*, kar je najbolj razvidno iz naslovov in vsebine člankov, objavljenih med obema vojnoma.¹⁰

Marko Car (1922), ki piše o uspehih jugoslovanskega Oddelka za umetnost na Ministrstvu za prosveto, navaja podatke, ki se nanašajo tudi na gledališča v Ljubljani in Mariboru. D. Đorđević in P. Sokolović v članku »Nastanek Kraljevine Jugoslavije« izpostavita naslednje: »Začetek državnega življenja pri Jugoslovanih se kaže že v sedmem stoletju, in to pri Slovencih. Veliko Samovo kraljestvo je na jugu obsegalo tudi Koroško, naseljeno s Slovenci. Poleg tega se je v novejšem času na vseh straneh začela krepiti skupna narodna zavest ter širiti misli o narodni in politični enotnosti ter neodvisnosti Jugoslovancev« (Đorđević & Sokolović, 1933).

¹⁰ Sicer pa je ta tema manj prisotna v prvih sedmih številkah *Koledarja*, natisnjenih pred začetkom prve svetovne vojne.

Nadalje je M. Moskovljević (1933) objavil članek »Jugoslovani v drugih državah«, v katerem so navedeni okvirni statistični podatki o številu jugoslovanskih prebivalcev izven Jugoslavije. Za Slovence navaja naslednje: »V Avstriji je ostalo okoli 80 tisoč Slovencev na Koroškem. V Nemčiji dela v rudnikih okoli 20 tisoč Slovencev. Po ocenah je v Združenih državah Amerike več kot 600 tisoč Jugoslovancev, od tega največ Slovencev« (Moskovljević, 1933). J. Matl (1925) v svojem besedilu »O jugoslovanskem kulturnem razvoju (Sociološke opombe)« omenja slovenska pisatelja J. Kersnika in I. Cankarja ter druge jugoslovanske pisatelje. Josip Šilović (1936) v besedilu »Jugoslovanska mati« piše o herojstvu in žrtvovanju jugoslovanskih mater ter podaja opis matere izpod peresa več pisateljev, tudi Ivana Cankarja. Prav citati iz Cankarjevega dela so bili objavljeni v slovenščini.

Edina Slovenka, omenjena v *Koledarju*, je znana slikarka Ivana Kobilca,¹¹ in sicer v članku Jovana Kršića (1936) z naslovom »Slikarstvo v Sarajevu«: »Freske v sarajevski Seminarski cerkvi sta naslikala Oton Iveković in Ivana Kobilca, odlična slovenska slikarka.« V zadnji številki *Koledarja* dva avtorja povzdiguje (jugo)slovansko enotnost. Tako Vojislav Bogičević (1947) v članku »Proga Banovići–Brčko, nesmrtno delo mladine Jugoslavije« piše: »Z mladino svobodne Jugoslavije se je pri skupnem delu znašla tudi junaška mladina Julijske krajine. S tem se je ponovno pokazala neustavljiva želja po skupnem življenju, po svobodi junaškega naroda Julijske krajine, po priključitvi k matični Jugoslaviji.« Drugi je članek Ljube Babića (1947) z naslovom »Slovensko bratstvo« z jasnim sporočilom o (jugo)slovanski vzajemnosti.

Jasno je, da je bila v medvojnem obdobju ideja jugoslovanstva v *Koledarju* programsko vključena v politiko revije, bodisi s strani angažiranih sodelavcev bodisi s strani urednikov, ki jih je bilo, kot smo že omenili, več. Očitna je programska sprememba v primerjavi s prvimi sedmimi številkami, tiskanimi v avstro-ogrskem obdobju, torej v obdobju med letoma 1905 in 1914, čeprav so tendence po zbliževanju južnih Slovanov nekoliko prežemale tudi vsebine teh člankov.

ZAKLJUČEK

Iz vsega navedenega je jasno, da je imel *Koledar* SPKD Prosvjeta kljub prekinitvam v izhajanju zelo pomembno kulturno-zgodovinsko vlogo pri ohranjanju in promoviranju prosvete ter kulture med prebivalstvom Bosne in Hercegovine. Kot smo videli, so na podlagi raziskane vsebine *Koledarja* v kontekstu omembe Slovenije in slovenskih motivov so tematski okviri obsegali zgodovinska dejstva in geografske pokrajine Slovenije, besedila o slovenskih pisateljih in drugih znanih osebnostih

11 »Ivana Kobilca: v Sarajevu od leta 1895 do leta 1903, mdr. je leta 1899 naslikala tedanjega sarajevskega župana Mehmed-bega Kapetanovića Ljubušaka; ustanovila je klub likovnih umetnosti, v katerem so se zbirali slikarji in prosvetni delavci, med njimi tudi Emilijan Lilek, profesor zgodovine na gimnaziji, pisec srednješolskih učbenikov in strokovnih člankov za zgodovino« (Kržišnik - Bukić, 2007, str. 74, 572).

ter besedila o izobraževanju in jugoslovanstvu. Na eni strani se pojavljajo besedila, ki se neposredno nanašajo na slovenske motive in so zelo obsežna, na drugi strani pa besedila, kjer so ti motivi omenjeni zgolj mimogrede, raziskovane vsebine pa so kratke. Prav tako lahko zaključimo, da je bila prisotnost Slovenije in slovenskih motivov v *Koledarju* bolj intenzivna v jugoslovanskem obdobju, medtem ko je bila v obdobju avstro-ogrske oblasti precej skromna. To je neposredno povezano s spremenjeno politično situacijo po prvi svetovni vojni in programsko usmeritvijo revije. Najpomembnejše slovenske osebnosti, ki so bile v *Koledarju* predstavljene z izjemno naklonjenostjo, so dolgoletni profesor sarajevske gimnazije in donator Prosvjete Emilijan Lilek ter pisatelja Ivan Cankar in Fran Maselj - Podlimbarski, kar je povsem skladno z novo usmeritvijo revije. Vendar pa niso bili prezrti niti drugi kulturni delavci, umetniki in inženirji (na primer Jože Plečnik, Ivana Kobilca, Rihard Jakopič, Matija Jama in drugi). Glede na zgodovinski kontekst je bilo obdobje med letoma 1922 in 1947 dejansko obdobje prve in druge skupne države Jugoslovanov ter intenzivnih medsebojnih stikov domačega prebivalstva, kar se je v celoti odražalo tudi v prvem glasilu SPKD Prosvjeta.

ZAHVALE IN DRUGI PODATKI

Delo je nastalo v okviru bilateralnega projekta med Bosno in Hercegovino ter Republiko Slovenijo za leti 2021 in 2022 z naslovom »Potomci slovenskih izseljencev in ohranjanje slovenskega jezika v Bosni in Hercegovini« in je bilo predstavljeno na konferenci Slovenske migracije in povezovanje izseljenih Slovenk, Slovencev v Bosni in Hercegovini, ki je potekala 10. maja 2023 v ZRC SAZU Ljubljana.

Viri za raziskovalne podatke so navedeni na seznamu virov in literature.

VIRI IN LITERATURA

- Arandžlović, D. (1938). *Vukov jezik i današnji jezik. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/838466>
- Babić, B. (2023). Slovinci u Bosanskoj vili (1885–1914). V B. Jesih & D. Grafenauer (ur.), *Prva, druga in post-Jugoslavija v včerašnjih in sodobnih slovenskih selitvah* (str. 83–97). Združenje Slovenska izseljenska matica: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Babić, L. (1947). *Slovensko bratstvo. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/840210>
- Besarović, V. (1941). *Emilijan Lilek. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/839957>
- Bogičević, V. (1947). *Pruga Banovići-Brčko besmrtno djelo omladine Jugoslavije. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/840213>
- Borjanović, V. (1922). *O profesionalnoj nastavi u našoj državi. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837236>
- Božić, J. (2021). Prvi bosanskohercegovački inženjeri: Simo Mirković (1865–1925). *Glasnik Udruženja arhivskih radnika Republike Srpske, XII*(13). Arhiv RS.
- Cankar, I. (1933). Šoljica kave. *Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837954>
- Car, M. (1922). *Odelenje za umetnost u Ministarstvu prosvete. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837247>
- Čuk, S. (2016). Ivan Cankar. *Ognjišče, 5*, 52–53.
- Đorđević, D., & Sokolović, P. (1933). *Postanak Kraljevine Jugoslavije. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837981>
- Gombač, M. (2008). Stanislav Kobler (ur.), Četrta stran trikotnika, Znameniti Slovinci in slovenska društva v Bosni in Hercegovini 1878–2000, Mladinska knjiga, Ljubljana 2008, 465 str. *Dve domovini / Two Homelands, 27*, 193–195.
- Grdić, V. (1932). *Jedna godina rada. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837716>
- Gregorčič, S. (1933). *Soči. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837980>
- Grujić, M. (1941). *Bosanska i hercegovačka naselja po Hrvatskoj. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/839931>
- Grum, M. (1983). Društvo sarajevskih Slovencev (1897–1918). *Zgodovinski časopis, 37*(1–2), 79–92. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-PFKNXIX2>
- Ilešič, F. (1925). *Gospodin Franjo (1914). Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837507>
- Janković, L. S. (1925). *Ivan Cankar. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837508>
- Jeremić, R. (1941). *Sumarni pregled zdravstvenih i medicinskih prilika Bosne i Hercegovine u prošlosti. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/839950>

- Jovanović, A. G. (1922). *Poljoprivredna nastava u nas. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837235>
- Kršić, J. (1936). *Slikarstvo u Sarajevu. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/838373>
- Kruševac, T. (1978). *Bosanskohercegovački listovi u XIX vijeku*. Veselin Masleša.
- Kržišnik - Bukić, V. (2000). Dve domovini Jakoba Žnidaršiča. *Dve domovini / Two Homelands*, 11–12, 301–313.
- Kržišnik - Bukić, V. (2007). *Slovenci v Bosni in Hercegovini skozi pričevanja, spomine in literarne podobe: 1831–2007*. Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Ljubibratić, S. (1932). *Emil Lilek. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837805>
- M. K. (1905). *Veliki dobrotvori »Prosvjete«*. *Kalendar*, str. 94.
- M. M. (1933). *Ljubljana. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/838038>
- Madžar, B. (1991). Prosvjeta u Prvom svjetskom ratu. *Prilozi*, XXV(27), 61–77.
- Madžar, B. (2001). *Prosvjeta. Srpsko prosvjetno i kulturno društvo 1902–1949*. ANURS.
- Matl, J. (1925). *O jugoslovenskom kulturnom razvitku (Sociološke opaske)*. *Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837509>
- Moskovljević, M. (1933). *Jugosloveni u drugim zemljama. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/838053>
- Ostojić, J. P. (2022). Ideja jugoslavenstva u *Bosanskoj vili* (1885–1914). *Književna istorija*, 54(177).
- Pasarić, J. (1922). *Naše planinarstvo. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837257>
- Riman, B., & Riman, K. (2016). Slovenci u Hrvatskoj gimnaziji u Zadru od 1897. do 1921. godine. *Zgodovinski časopis*, 70(3–4).
- S. (1938). *»Prosveta« i rad na prosvjećivanju. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/838507>
- Simonović, R. (1922). *Kako sam došao u dodir sa geografijom? Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837248>
- SPKD Prosvjeta Austrija. (2025). *Istoriijat SPKD Prosvjeta*. Prosvjeta.at. <https://prosvjeta.at/istorijat-prosvjete>
- SPKD »Prosvjeta« – Sarajevo. (2008). *»PROSVJETA« – Srpsko prosvjetno i kulturno društvo*. Prosvjeta.com.ba. https://prosvjeta.com.ba/prosvjeta/bosanski/o_nama/period1902_1949_2.html
- Slovenija i oslobođenje. Kalendar SPKD Prosvjeta*. (1922). Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837232>
- Stanojević, B. (1922). *Kr. Sveučilišna biblioteka u Zagrebu. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837250>
- Strajnić, K. (1932). *Umetost Jugoslovena. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837737>

- Šilović, J. (1936). *Jugoslavenska majka. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/838361>
- Špindler, C. (2010). Profesor, zgodovinar, etnolog in vladin svetnik Emilijan Lilek (1851– 1940) 70-letnica smrti. *Ovtarjeve novice, II*(2/3), 15.
- Švegel, J. (1933). *Bled. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/838039>
- Tomić, B. M. (1938). *Vuk Stefanović Karadžić, Njegov duhovni lik i pojava, njegov značaj i veličina. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/838456>
- Trnski, I. (1933). *Izbor slovenskih vojvoda. Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837985>
- V. G. (1925). *Jedna godina rada »Prosvete«*. *Kalendar SPKD Prosvjeta*. Infobiro.ba. <https://www.infobiro.ba/article/837535>

SUMMARY

SLOVENIA AND SLOVENIAN MOTIFS IN THE *CALENDAR SPKD PROSVJETA* (1905–1947)

Biljana Babić

During Austro-Hungarian rule—and later in the first unified South Slavic state—periodical publications in Bosnia and Herzegovina served as a popular means for enlightening all strata of the population. One of those publications, the *Calendar of the Serbian Educational and Cultural Society (SPKD) Prosvjeta*, launched with the intention of the cultural and educational progress of both the Serbian people and other peoples in Bosnia and Herzegovina, featured a variety of texts, ranging from literary contributions to expert articles on health, agriculture, geography, pedagogy, and other topics. These texts served as testimonies not only about the Serbian community but also about others. The study analyzes the headlines and news related to Slovenia and Slovenian motifs published in the *Calendar* between 1905 and 1947. Slovenian motifs include descriptions of Slovenia in a historical, geographical, economic, and cultural context. Next, prominent Slovenian cultural figures—including writers (Ivan Cankar and Fran Maselj-Podlimbarski), historians and ethnologists (Emilijan Lilek), painters (Rihard Jakopič, Ivan Grohar, and Matija Jama), and architects (Maks Fabiani and Josip Plečnik)—as well as other notable personalities, appear. However, it is evident that the *Calendar* gave the most space to two Slovenians who moved to Bosnia and Herzegovina, more precisely, to Sarajevo, and spent part of their lives there, namely, Emilijan Lilek and Ivan Cankar. In some issues of the *Calendar*, Slovenians (F. Ilešič, J. Švegel) were signed as the authors of the articles. Almost all the mentioned Slovenian motifs in the *Calendar* are wrapped in the garb of the idea of Yugoslav unity.

DVE DOMOVINI • TWO HOMELANDS 62 • 2025

TEMATSKI SKLOP / THEMATIC SECTION

**MIGRACIJE IN RAZVOJ NA GORSKIH OBMEJNIH OBMOČJIH ŠVICE IN SLOVENIJE
(18.–20. STOLETJE) / MIGRATION AND DEVELOPMENT IN THE MOUNTAIN BORDERLANDS
OF SWITZERLAND AND SLOVENIA (18TH–20TH CENTURY)**

Luigi Lorenzetti

Migrations and Historical Development Paths—A Comparative Project Between Switzerland and Slovenia: Introduction to the Thematic Section

Fabio Rossinelli, Ricardo Borrmann

The Economic and Social Impacts of Colonial Emigration on Neuchâtel During the "Long 19th Century"

Janja Sedlaček, Marta Rendla

Long-Term Migration and Remittances in the Alpine District of Gornji Grad: Human Agency Amid Environmental and Social Constraints

Borut Žerjal

The Altruistic and Redistributive Effects of Emigration: Legacies and Benefices in Italian Switzerland (18th–19th Century)

Luigi Lorenzetti, Fabio Rossinelli

Return Migration and Real Estate Projects: Philanthropy or Speculation? The Examples of Le Locle and Locarno (Switzerland), From the Mid-19th Century to the 1910s

ČLANKI / ARTICLES

Aleš Bučar Ručman

Analiza priseljevanja v Slovenijo iz (in preko) držav nekdanje SFRJ z uporabo eklektičnega modela mednarodnih migracij

Claudia Schneider

A Conceptual Framework for Multi-Way Integration (MUWI) With a Focus on Residents' Multiple Identities and Intersectionalities

Majda Hrženjak

Seeking Care in the Neighboring Country: An Institutional Analysis of Transnational Care for Older People Between Slovenia and Croatia

Darko Ilin

Representations and Configurations of Multiculturalism in Louis Adamič's *The Native's Return*

Martina Bofulin, Miha Kozorog

»Ugotoviš, kaj vse se da«: Ekonomske priložnosti in strategije priseljenih državljanov Slovenije v Ljudski republiki Kitajski

Nadia Molek

Migration and Identity Processes of Slovenians in Argentina: A Literature Review

TEMATSKI SKLOP / THEMATIC SECTION

**POTOMKE, POTOMCI SLOVENSKEGA IZSELJENKA, IZSELJENCEV TER OHRANJANJE
SLOVENSKEGA JEZIKA IN KULTURE V BOSNI IN HERCEGOVINI / DESCENDANTS OF
SLOVENIAN EMIGRANTS AND THE PRESERVATION OF THE SLOVENIAN LANGUAGE AND
CULTURE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA**

Biljana Babić, Marijanca Ajša Vižintin

Potomke, potomci slovenskih izseljenk, izseljencev ter ohranjanje slovenskega jezika in kulture v Bosni in Hercegovini: Uvod v tematski sklop

Damir Josipovič

Politično-geografski dejavniki selektivnosti notranjih (medrepubliških) migracij v SFRJ (1945–1991) kot primer pseudoprostovoljnih migracij, s poudarkom na Bosni in Hercegovini

Boris Kern, Marijanca Ajša Vižintin

Učenje slovenskega jezika in ohranjanje slovenske kulture v Bosni in Hercegovini

Jaroš Krivec

Srečanja s kolonialno Bosno: slovenski pogledi med evropsko superiornostjo in (jugo) slovansko domačnostjo

Biljana Babić

Slovenija in slovenski motivi v *Koledarju SPKD Prosvjeta* (1905–1947)

Dušan Tomažič, Alija Suljić

Demografske značilnosti tuzelskih Slovencev in njihova organiziranost

ISSN 0353-6777

9 770353 677013

ISSN 1581-1212

Založba ZRC